

A Buddhist Supervision Model to Enhance Teacher Competencies Based on the Philosophy of Sufficiency Economy in Khon Kaen Municipality Schools

Maneerut Yensawat^{1*}

¹ *PhD Student in Buddhist Educational Administration, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand*

* *Corresponding author. E-mail: maneeratyensawat@gmail.com*

Abstract

This academic paper proposes a Buddhist supervision model to enhance teachers' competencies, grounded in the Philosophy of Sufficiency Economy, in Khon Kaen Municipality Schools. The framework is grounded in the concept of *Kalyanamitta Dhamma 7* (Seven Virtues of a Good Friend) and integrated with the four principles of social harmony (Sangahavatthu 4) to nurture teachers' moral qualities, teaching competence, and self-development. This model correlates with the Sufficiency Economy Philosophy (S.E.P.), which consists of two conditions, three principles, and four dimensions, and is aligned with King Rama X's educational policy focusing on developing students to be "good, disciplined, and happy." Buddhist supervision is not merely about evaluation but also spiritual guidance, supporting teachers with compassion, wisdom, and social responsibility. The results demonstrate that Buddhist supervision can empower teachers to be lifelong learners and sustain the development of Sufficiency Economy-based schools. The proposed model is grounded in collaborative learning, participatory supervision, and the integration of Buddhist ethics to promote educational sustainability.

Keywords: Buddhist Supervision, Kalyanamitta Dhamma 7, Teacher Competency, Sufficiency Economy Philosophy

รูปแบบการนิเทศเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น

มนีรัตน์ เย็นสวัสดิ์^{1*}

¹ นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น

* Corresponding author. E-mail: maneeratyensawat@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งนำเสนอรูปแบบการนิเทศเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น โดยใช้หลัก “กัลยาณมิตรธรรม 7” เป็นกรอบแนวคิดของการนิเทศ ซึ่งประกอบด้วย ปิโย กัลยาณมิตร วาจา อตถจริยา สมานัตตตา ตนุภาวนา และสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักเกื้อหนุน เพื่อพัฒนาครูให้เกิดสมรรถนะด้านคุณธรรม ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาตนเอง เชื่อมโยงกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งประกอบด้วย 2 เงื่อนไข 3 หลักการ และ 4 มิติ รวมทั้งสอดคล้องกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในรัชกาลที่ 10 ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีวินัย และมีความสุข การนิเทศเชิงพุทธจึงมิใช่เพียงการติดตามงานหรือประเมินผล แต่เป็นการเสริมสร้างจิตวิญญาณของครู เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปด้วยเมตตา ปัญญา และความรับผิดชอบต่อสังคม ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า การนิเทศเชิงพุทธสามารถขับเคลื่อนครูให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต และสร้างความยั่งยืนของสถานศึกษาแบบอย่างการจัดการเรียนรู้และการบริหารจัดการตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (สถานศึกษาพอเพียง) โดยรูปแบบที่เสนอนี้อยู่บนพื้นฐานของการนิเทศ การมีส่วนร่วม และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครู อันนำไปสู่การพัฒนาการศึกษาอย่างสมดุลและยั่งยืน

คำสำคัญ: การนิเทศเชิงพุทธ, กัลยาณมิตรธรรม 7, สมรรถนะครู, หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

© 2026 JAE: Learning Encouragement Journal

บทนำ

ในยุคการศึกษาแห่งศตวรรษที่ 21 การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี ได้ส่งผลกระทบต่อระบบการบริหารและการจัดการศึกษาอย่างลึกซึ้ง การพัฒนาสมรรถนะครูจึงกลายเป็นภารกิจสำคัญของระบบการศึกษาทุกระดับ เนื่องจากครูคือกลไกหลักในการถ่ายทอดองค์ความรู้ ปลูกฝังคุณธรรม และสร้างคุณภาพชีวิตทางปัญญาให้แก่ผู้เรียน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาพบว่า ครูในปัจจุบันยังเผชิญกับความท้าทายหลายประการ ทั้งในด้านภาระงานที่มาก ความเครียดจากการประเมิน และการปรับตัวต่อเทคโนโลยีใหม่ ๆ ทำให้การพัฒนาครูตามแนวทางสมรรถนะบ่อยครั้งถูกจำกัดอยู่เพียงการอบรมหรือการนิเทศแบบประเมินผลเท่านั้น ไม่ได้มุ่งเน้นการปลูกพลังภายในหรือการพัฒนาจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูอย่างแท้จริง

ในบริบทของโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งเป็นหน่วยงานการศึกษาท้องถิ่นที่มีภารกิจหลากหลายและสภาพสังคมแตกต่าง การนิเทศภายในที่มีประสิทธิภาพจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้อย่างแท้จริง การนิเทศเชิงพุทธ (Buddhist Supervision) เป็นแนวคิดหนึ่งที่เหมาะสมสาสนศาสตร์การบริหารทางการศึกษาเข้ากับพุทธธรรม โดยใช้หลักธรรมเป็นฐานของการเสริมสร้างความเข้าใจและแรงบันดาลใจให้แก่ครู มิใช่เพียงการควบคุมหรือสั่งการ แต่เป็นการร่วมเรียนรู้ ร่วมเติบโต และ ร่วมสร้างความดีงามในกระบวนการนิเทศและการปฏิบัติงานทางการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของการบริหารเชิงพุทธ (Buddhist-based Administration) ที่เน้นการพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการพัฒนาคนและจิตใจควบคู่กัน

การประยุกต์ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในการนิเทศ ถือเป็นแนวทางหนึ่งซึ่งช่วยพัฒนาความสัมพันธ์ เชิงบวก ระหว่างศึกษานิเทศก์ ผู้บริหาร และครูในโรงเรียน เพราะกัลยาณมิตรธรรมเป็นหลักแห่งการอยู่ร่วมกันด้วยความเมตตา ความเข้าใจ และการช่วยเหลือเกื้อกูล ประกอบด้วยคุณธรรมสำคัญ ได้แก่ ปิโย (น่ารัก) ครุ (น่าเคารพ) ภาวนีโย (น่ายกย่อง) วัตตา (รู้จักตักเตือน) วจนีโย (ให้คำสอนอย่างมีเหตุผล) คัมภีร์ญญุตตา (รู้ในสิ่งลึกซึ้ง) และ โน จัฏฐาเน นีโยชเย (ไม่ชักนำไป ในทางเสื่อม) เมื่อผสมผสานกับหลัก สังคหัตถ์ 4 ซึ่งเน้นการให้ การพูดจาไพเราะ การช่วยเหลือ และการวางตนเสมอต้น เสมอปลาย จะก่อให้เกิดบรรยากาศแห่งการนิเทศที่เต็มไปด้วยความไว้วางใจและการพัฒนาอย่างมีเมตตา

นอกจากนี้ การนิเทศเชิงพุทธยังสามารถเชื่อมโยงกับ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ซึ่งพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ 9 ทรงพระราชทานไว้เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและ พัฒนาทุกมิติของสังคม หลักปรัชญาดังกล่าวเน้นความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ภายใต้ 2 เงื่อนไขคือ ความรู้และคุณธรรม และมุ่งพัฒนา 4 มิติ ได้แก่ เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาครูได้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะในด้านความพอประมาณทางความคิดและการปฏิบัติ และการใช้เหตุผลในการ ตัดสินใจทางวิชาชีพ เพื่อให้ครูสามารถสร้างสมดุลระหว่างการสอนกับการพัฒนาคุณธรรมของผู้เรียน

การนิเทศแบบเดิมมักมุ่งเน้นที่การตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผล ซึ่งอาจทำให้ครูรู้สึกกดดันและขาดแรงบันดาลใจในการพัฒนา แต่การนิเทศเชิงพุทธจะเปลี่ยนบทบาทของศึกษานิเทศก์จากผู้ควบคุมเป็น กัลยาณมิตรที่ร่วมสร้างสรรค์การเรียนรู้ ด้วยเมตตา ปัญญาและศรัทธา ซึ่งสามารถส่งผลต่อการพัฒนาสมรรถนะครูได้ในทุกมิติ ทั้งด้านจิตใจ ความรู้ ทักษะ และคุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อผสมผสานกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเน้นการพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืน ย่อมเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาของรัชกาลที่ 10 ที่มุ่งสร้างคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และมีงานทำ ด้วยเหตุนี้ การพัฒนารูปแบบการนิเทศเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครูตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง จึง เป็นการยกระดับคุณภาพของการนิเทศในเชิงคุณธรรมและจิตวิญญาณให้แก่ครูเทศบาลนครขอนแก่น ทั้งในมิติ การจัดการเรียนรู้และมิติการดำรงชีวิตวิชาชีพครู เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างยั่งยืนและเกิดผลลัพธ์ ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

แนวคิดการนิเทศเชิงพุทธเพื่อส่งเสริมสมรรถนะครู

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่ออธิบายแนวคิดและกระบวนการของการนิเทศเชิงพุทธ โดยใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นฐานในการส่งเสริมสมรรถนะครู บูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2 เงื่อนไข 3 หลักการ 4 มิติ) เข้ากับการพัฒนาครูในบริบทของโรงเรียนเทศบาลนครขอนแก่นละ แสเสนอรูปแบบการนิเทศเชิงพุทธบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง (Buddhist-SEP Model) ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้จริงในกระบวนการนิเทศของสถานศึกษา ดังมีสาระสำคัญต่อไปนี้

การนิเทศเชิงพุทธ

การนิเทศเชิงพุทธ (Buddhist Supervision) หมายถึง กระบวนการนิเทศที่ดำเนินโดยยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐานจิตวิญญาณ คือ ไม่ใช่แค่การกำกับ ตรวจสอบหรือวิจารณ์ แต่เป็นการดูแล ส่งเสริม ให้คำแนะนำ ด้วยเมตตา ความเข้าใจ และปัญญา (ตามแนวทางกัลยาณมิตร) ซึ่งเป็นการนิเทศที่ไม่เพียงแก้ไขข้อผิดพลาด แต่กระตุ้นให้เกิดนวัตกรรมการสอนใหม่ ๆ โดยใช้ความร่วมมือและการให้กำลังใจเป็นเครื่องมือสำคัญ หลักคำสอนเชิงนิเทศที่ปรากฏในพระไตรปิฎกตามงานวิทยานิพนธ์ชี้ให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงนิเทศผู้ติดตามศิษย์ผ่านคำถาม การชี้แนะ การเปรียบเทียบ ใช้พระธรรมเป็นแนวชี้ทาง ซึ่งเป็นต้นแบบของ “นิเทศแบบพุทธ” ที่ไม่ใช่การสั่ง แต่การชี้ทางสู่การตระหนักรู้ของผู้รับนิเทศ

การนิเทศเชิงพุทธด้วยกัลยาณมิตรธรรม 7

การนิเทศเชิงพุทธ (Buddhist Supervision) เป็นกระบวนการนิเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาครูด้วย “จิตวิญญาณแห่งธรรม” โดยยึดหลักเมตตา ปัญญา และความเข้าใจในธรรมชาติของมนุษย์เป็นศูนย์กลางมิใช่การตรวจสอบหรือควบคุมเชิงอำนาจ หากแต่เป็นการชี้แนะแนวทางด้วยความเป็นกัลยาณมิตร เพื่อให้ผู้ถูกนิเทศเกิดการตระหนักรู้ (awareness) และพัฒนาตนด้วยความสมัครใจ (พระธรรมปิฎก, 2543) การนิเทศเชิงพุทธจึงถือเป็นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยให้ความสำคัญต่อทั้งมิติภายนอก (กระบวนการนิเทศ) และมิติภายใน (จิตใจ

ของผู้ให้การนิเทศ) เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในตัวครู สอดคล้องกับแนวคิดของ ราชบัณฑิตยสถาน (2564) ที่อธิบายว่า การนิเทศทางการศึกษาตามหลักพุทธศาสนา คือ การให้คำแนะนำเพื่อความเจริญก้าวหน้า โดยใช้หลักเมตตา (Metta) และอุบายธรรม (Upaya-kusala) เป็นเครื่องมือสำคัญ ส่งเสริมให้ครูเกิดแรงจูงใจภายในมากกว่าการถูกบังคับจากภายนอก ทั้งนี้ ผู้ทำหน้าที่นิเทศจึงต้องมีทั้งความรู้ทางวิชาชีพ และความเข้าใจทางธรรมเพื่อสามารถเป็น “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ที่ช่วยให้ครูเติบโตทั้งด้านอาชีพและจิตใจ

หลักกัลยาณมิตรธรรม 7: หัวใจของการนิเทศเชิงพุทธ

กัลยาณมิตรธรรม 7 (Kalyanamittadhamma 7) เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ใน *องคุดตฺตนิกาเย สัตตคกนิบาต* ว่าเป็นคุณสมบัติของมิตรแท้หรือผู้รู้ดีที่ชอบ ที่สามารถเกื้อหนุนผู้อื่นให้เจริญก้าวหน้าในธรรมได้ (พระไตรปิฎก เล่ม 23 ข้อ 12) หลักธรรมนี้สามารถประยุกต์ใช้กับผู้ให้การนิเทศได้อย่างเหมาะสม เพราะทำให้กระบวนการนิเทศเกิดความไว้วางใจและความร่วมมือโดยสมัครใจ ไม่ใช่การกำกับจากเบื้องบน แต่เป็นการชี้แนะด้วยหัวใจแห่งมิตร ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ 7 ประการดังนี้

1. ปิโย (Piyo) เป็นที่รัก หมายถึง ผู้ให้การนิเทศมีความจริงใจ อ่อนโยน และเข้าถึงง่าย มีท่าทีเป็นมิตร ทำให้ครูรู้สึกอบอุ่น ไม่หวาดกลัวต่อการถูกประเมิน
2. ครุ (Garu) นำเคารพ คือ ผู้ให้การนิเทศมีวุฒิภาวะและความรู้จริง ประพฤติตนเป็นแบบอย่างทางวิชาชีพและศีลธรรม ทำให้ครูเกิดศรัทธา
3. ภวานิโย (Bhavaniyo) นำเลื่อมใส หมายถึง มีคุณธรรมในจิตใจ เป็นผู้เพียรพัฒนาอยู่เสมอ ครูจึงเลื่อมใสในความมุ่งมั่นและเมตตา
4. วัตตา (Vatta) เป็นผู้ชี้แนะแนวทาง สามารถให้คำปรึกษาอย่างเป็นระบบ ชี้ประเด็นปัญหาและแนวทางแก้ไขด้วยเหตุผล
5. วจนิโย (Vacaniyo) เป็นผู้พูดจา มีประโยชน์ ใช้คำพูดที่สร้างสรรค์ ให้กำลังใจ และสะท้อนความคิดเห็นอย่างละเอียดรอบคอบ
6. คัมภีรญญุตตา (Gambhirannuta) เป็นผู้รู้ลึก รู้กว้าง สามารถอธิบายประเด็นเชิงลึกได้อย่างเข้าใจง่าย ทำให้ครูซึมซับแนวคิดและเกิดแรงบันดาลใจ
7. โน จัญญานเน นियोชเย (No catthane niyojaye) ไม่ชักชวนในทางผิด หมายถึง ผู้ให้การนิเทศมีความซื่อสัตย์และยึดมั่นในธรรม ไม่ใช้ตำแหน่งหรืออำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน

เมื่อพิจารณาตามบริบทการนิเทศการศึกษา กัลยาณมิตรธรรมทั้ง 7 นี้จึงเป็นเสมือนสมรรถนะด้านจิตวิญญาณของผู้ให้การนิเทศ (Spiritual Competency) ที่ช่วยให้การนิเทศเป็นกระบวนการแห่งความร่วมมือ ไม่ใช่การตรวจสอบ ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาครูอย่างลึกซึ้ง (สังวรณฺ์ เพิ่มมูล, 2566) การนิเทศเชิงพุทธเป็นแนวคิดที่ผสมผสานหลักพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์แห่งการบริหารและนิเทศการศึกษา เพื่อมุ่งพัฒนาครูให้มีความรู้คู่คุณธรรม โดยมีได้เน้นเพียงประสิทธิภาพทางวิชาการ แต่เน้นการปลูกจิตสำนึกภายในให้เกิดจิตวิญญาณแห่งความเป็นครูตามแนวทางแห่งพระพุทธศาสนา หลักสำคัญที่ใช้เป็นฐานของการนิเทศเชิงพุทธ คือ กัลยาณมิตรธรรม 7 (Kalyanamittadhamma 7) ซึ่งถือเป็นหัวใจของการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและ การเรียนรู้ร่วมกัน

กัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นคุณธรรมของผู้เป็นมิตรแท้ที่คอยชี้แนะและสนับสนุนการเจริญเติบโตทางปัญญาและจิตใจ สามารถเข้ากับศาสตร์แห่งการบริหารและนิเทศการศึกษา ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 กับบริบทการนิเทศการศึกษา

หลักกัลยาณมิตรธรรม 7	บริบทของการนิเทศ
ปิโย (น่ารัก)	ผู้นิเทศสร้างบรรยากาศที่เป็นมิตร อ่อน และเข้าถึงง่าย ด้วยความเมตตา ทำให้ผู้รับการนิเทศรู้สึกปลอดภัยและพร้อมเปิดใจเรียนรู้
ครุ (น่าเคารพ)	ผู้นิเทศประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีศิลาจรรยาวัตรที่งดงามและมีความน่าเชื่อถือในทางวิชาชีพ ทำให้เกิดความเคารพศรัทธา
ภาวนีโย (น่ายกย่อง)	ผู้นิเทศมีความรอบรู้ทางปัญญาและหมั่นฝึกฝนพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จนเป็นที่ยอมรับและน่ายกย่องในหมู่คณะ
วัตตา (รู้จักตัดเตือน)	ผู้นิเทศสามารถให้คำแนะนำหรือตักเตือนอย่างสร้างสรรค์และเหมาะสมกับกาลเทศะ โดยตั้งอยู่บนเจตนาดีและประโยชน์ของผู้รับการนิเทศ
วจนีโย (ให้คำสอนอย่างมีเหตุผล)	ผู้นิเทศมีความสามารถในการรับฟังความคิดเห็นและอธิบายเรื่องที่ซับซ้อน ให้เข้าใจง่ายด้วยเหตุผล ไม่ใช่อารมณ์หรืออำนาจ
คัมภีร์ญุตตา (รู้ในสิ่งลึกซึ้ง)	ผู้นิเทศมีความเข้าใจอย่างลึกซึ้งทั้งในศาสตร์ความรู้ทางโลกและหลักธรรมทางพุทธศาสนา สามารถให้คำปรึกษาที่ลึกซึ้งได้
โน จักฺขุฏฺเฐน นีโยชเย (ไม่ชักนำไปในทางเสื่อม)	ผู้นิเทศจะแนะนำและส่งเสริมครูในทางที่เจริญงอกงามทั้งในด้านวิชาชีพและคุณธรรม ไม่ชักนำไปสู่ความเสื่อมเสีย

การประยุกต์กัลยาณมิตรธรรม 7 ในกระบวนการนิเทศครู

การนำหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 มาประยุกต์ใช้ในการนิเทศ สามารถผสานเข้ากับวงจร PDCA แบบพุทธบริหารการนิเทศเชิงพุทธบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างสอดคล้อง ดังนี้

ตารางที่ 2 การประยุกต์กัลยาณมิตรธรรม 7 ในกระบวนการนิเทศครู

ขั้นตอนนิเทศ (PDCA)	หลักกัลยาณมิตรธรรมที่เน้น	แนวปฏิบัติสำคัญ
Plan (ปัญญา)	ครุ, คัมภีร์ญุตตา	ผู้ให้การนิเทศวางแผนอย่างมีปัญญา เข้าใจเนื้อหาวิชาชีพ ใช้ข้อมูลจริงในการวิเคราะห์ปัญหา
Do (ศรัทธา)	ปิโย, ภาวนีโย	ดำเนินการนิเทศด้วยเมตตา อ่อนโยน ให้กำลังใจครู และร่วมเรียนรู้ในกระบวนการ
Check (สมาธิ)	วัตตา, วจนีโย	ตรวจสอบและให้ข้อเสนอแนะด้วยถ้อยคำสร้างสรรค์ เน้นการสะท้อนเชิงบวก
Act (วิริยะ)	โน จักฺขุฏฺเฐน นีโยชเย	ปรับปรุงพัฒนาอย่างมีศีลธรรม ไม่ชักนำไปสู่การกระทำที่ผิดหลักวิชาชีพ

รูปแบบดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวทางของ ศิริพร ชื่นกุล (2564) ที่เสนอว่า การนิเทศด้วยหัวใจแห่งกัลยาณมิตรช่วยลดความตึงเครียดและเพิ่มแรงจูงใจของครูในการพัฒนา เพราะผู้ถูกนิเทศรู้สึกว่าได้รับ การดูแล ไม่ถูกประเมินเพื่อหาความผิด แต่เพื่อเสริมพลังแห่งศรัทธา

สมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21: ฐานคิดแห่งการพัฒนาผ่านการนิเทศเชิงพุทธ

สมรรถนะครู (Teacher Competency) หมายถึง ความสามารถเชิงพฤติกรรมที่แสดงออกถึงความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และคุณลักษณะ (Attribute) ที่ครูควรมีเพื่อการปฏิบัติงานอย่างมีคุณภาพ ได้แก่

1. **ด้านการจัดการเรียนรู้ (Pedagogical Competency)** ความสามารถออกแบบกิจกรรม วิธีการและสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เกิดผลสัมฤทธิ์ รวมถึงการสอนตามสมรรถนะ โดยใช้กลยุทธ์ Active Learning โครงการ การเรียนรู้แบบฐานสมรรถนะ ปรับการสอนตามความแตกต่างของผู้เรียน เป็นต้น

2. **ด้านการวัดและประเมินผล (Assessment Competency)** ความสามารถสร้างเครื่องมือประเมิน เกณฑ์การประเมิน (Rubric Score) วิเคราะห์ผล และปรับปรุงการเรียนรู้ การประเมินผล (formative assessment) การใช้ข้อมูลผู้เรียนเพื่อปรับปรุงการสอน

3. **ด้านเทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (Digital Competency)** ความสามารถใช้เทคโนโลยี สื่อดิจิทัลและเครื่องมือ ICT เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (AI) อย่างมีจริยธรรม เพื่อสนับสนุนการเรียนการสอน โดยเลือกสื่อเหมาะสม มาตรการปกป้องข้อมูล ปรับสื่อให้เข้ากับผู้เรียน

4. **ด้านคุณธรรม จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Ethics and Integrity Competency)** ครูแสดงพฤติกรรมทางจริยธรรม เป็นแบบอย่างศีลธรรม และปฏิบัติหน้าที่ด้วยจิตสำนึก รักษาจรรยาบรรณ มีความซื่อสัตย์ เมตตา เคารพสิทธิผู้เรียน เป็นต้น

5. **ด้านการพัฒนาวิชาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Professional Growth Competency)** ครูแสวงหาความรู้ใหม่ อบรม วิจัยในชั้นเรียน และสะท้อนการปฏิบัติ เข้าร่วมชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ (PLC) ร่วมศึกษาวิจัย พัฒนานวัตกรรมในชั้นเรียน

6. **ด้านความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย (Collaboration & Engagement Competency)** ครูสามารถประสานงานกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานภายนอกเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ โครงการชุมชน แลกเปลี่ยนทรัพยากรกับโรงเรียนอื่น เครือข่ายวิชาชีพ

7. **ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership Competency)** ครูเป็นผู้นำในการจัดการเรียนรู้ รวมถึงโค้ชเพื่อนครูและชักนำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา การเป็นผู้นำในการสร้างชุมชนการเรียนรู้แห่งวิชาชีพ (PLC) การนิเทศเพื่อนครู เสนอแนวทางนวัตกรรม เป็นต้น

การนิเทศเชิงพุทธสามารถส่งเสริมสมรรถนะทั้ง 3 ด้านได้อย่างเป็นองค์รวม โดยเฉพาะในโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ที่มีบริบทของความหลากหลายทั้งในด้านครู ผู้เรียน และชุมชน การนิเทศที่อิงหลักพุทธธรรม เช่น เมตตา กรุณา และอุเบกขา สามารถช่วยลดความตึงเครียดในระบบราชการ และสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูและผู้บริหาร

ศึกษานิเทศก์ในฐานะกัลยาณมิตรต้องเข้าใจจิตวิทยาครู เข้าใจวิถีชีวิตในโรงเรียน และใช้ภาษาธรรม ในการสื่อสาร เช่น การให้กำลังใจ แทนการตำหนิหรือการชี้แนะด้วยเหตุผล แทน “การบังคับ” ซึ่งจะช่วยให้การพัฒนาครูเป็นไปอย่างราบรื่น และเกิดสมรรถนะที่แท้จริงจากภายในจิตใจ

การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2-3-4) กับการนิเทศเชิงพุทธ

นิยามและโครงสร้างของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (2-3-4)

เงื่อนไข 2 ประการ (2 Conditions)

1. ความรู้ (Knowledge) หมายถึง ความรู้รอบรู้ (comprehensive knowledge) ที่เชื่อมโยงหลายศาสตร์ มีความรอบคอบ พิจารณาเชื่อมโยงองค์ความรู้หลายมิติ และใช้สติปัญญาในการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตและแผนงานต่าง ๆ

2. คุณธรรม (Morality) คุณธรรมที่กำกับความรู้ เช่น ซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร มีสติ เป็นฐานของการใช้ความรู้ให้เป็นประโยชน์ และลดการเบียดเบียนต่อผู้อื่น

เงื่อนไขทั้งสองนี้ถูกมองว่าเป็นฐาน (input) ที่จำเป็น ถ้าไม่มีคุณธรรมกับความรู้ ก็ไม่สามารถใช้หลักการพอเพียงได้เต็มที่

หลักการ 3 ประการ (3 Principles)

1. พอประมาณ (Moderation) ทำอะไรโดยอยู่ในเกณฑ์ “ไม่มาก ไม่น้อยเกินไป” พอดีกับความสามารถและทรัพยากรที่มี โดยไม่เบียดเบียนตนเองหรือผู้อื่น
2. มีเหตุผล (Reasonableness) การตัดสินใจต้องมีเหตุผล ใช้วิเคราะห์ปัจจัยแวดล้อม ผลลัพธ์ และความเสี่ยงอย่างรอบคอบก่อนดำเนินการ
3. มีภูมิคุ้มกันในตัว (Self-immunity) เตรียมพร้อมเผชิญความเสี่ยง ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการป้องกันและเผชิญได้อย่างสมดุล ไม่ถูกแรงภายนอกทำลายได้ง่าย

หลักการ 3 ประการนี้เป็นกระบวนการหรือวิถีคิด (process) ที่นำไปปฏิบัติได้จริง

มิติ 4 ด้าน (4 Dimensions/Balanced Aspects)

การดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มิได้หมายถึงเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจ แต่ต้องครอบคลุม 4 มิติที่สมดุล ดังนี้

1. มิติด้านเศรษฐกิจ (Economic Dimension) มีรายได้และทรัพยากรเพียงพอ ใช้จ่ายอย่างคุ้มค่า ประหยัด ไม่ใช้จ่ายเกินตัว และวางแผนการเงินอย่างมีเหตุผล
2. มิติด้านสังคม (Social Dimension) อยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างเอื้อเฟื้อ มีความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ ส่งเสริมสังคมที่เข้มแข็ง
3. มิติด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Dimension) ใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างพอประมาณ มีการอนุรักษ์ป้องกันการทำลายสิ่งแวดล้อม
4. มิติด้านวัฒนธรรม/จิตใจ (Cultural/Mental Dimension) ให้ความสำคัญกับจิตใจความพึงพอใจภายใน ยอมรับและถนอมวัฒนธรรมประเพณีของตนเอง ตระหนักรู้ในคุณค่า และส่งเสริมวิถีชีวิตที่มีจิตใจพอเพียง

มิติ 4 นี้แสดงผลลัพธ์/เป้าหมาย (output/outcomes) ของการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง (SEP)

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy Philosophy : SEP) เป็นแนวทางการดำรงชีวิตและการพัฒนาที่เน้นความพอดี ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกัน ภายใต้อองเงื่อนไขคือ ความรู้และคุณธรรม เพื่อสร้างสมดุลและความยั่งยืนในชีวิตและสังคม ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาครูได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะในการนิเทศการศึกษา

หลักการ 3 ประการ (สามหลักการ) ได้แก่

ความพอประมาณ (Moderation) การนิเทศควรเป็นไปอย่างเหมาะสม ไม่เร่งรัดหรือกดดันครูเกินไป
 ความมีเหตุผล (Reasonableness) ทุกคำแนะนำและการประเมินควรมีข้อมูลเชิงประจักษ์และเหตุผลทางวิชาการรองรับ

การมีภูมิคุ้มกัน (Resilience) ช่วยให้ครูมีทักษะในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง เช่น การเรียนรู้เทคโนโลยีใหม่

เงื่อนไข 2 ประการ (สองเงื่อนไข) ได้แก่

ความรู้ (Knowledge) ผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ต้องมีความเข้าใจทั้งด้านวิชาการและหลักธรรม

คุณธรรม (Virtue) การนิเทศด้วยจิตเมตตาและความซื่อสัตย์สุจริต

มิติ 4 ด้าน (สี่มิติ) ได้แก่

ด้านวัตถุ/เศรษฐกิจ ใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างคุ้มค่า

ด้านสังคม สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครูและชุมชน

ด้านสิ่งแวดล้อม สนับสนุนกิจกรรมเรียนรู้ที่ยั่งยืน

ด้านวัฒนธรรม ส่งเสริมคุณค่าความเป็นไทยและคุณธรรมในวิถีครู

การนิเทศเชิงพุทธที่ผสมหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจึงมิใช่เพียงการพัฒนาวิชาชีพ แต่เป็นการพัฒนาจิตใจของครูให้รู้จักพอประมาณทางอารมณ์ ใช้เหตุผลในการตัดสินใจเชิงวิชาชีพ และสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตวิญญาณ ซึ่งจะนำไปสู่ครูที่เป็นทั้งผู้รู้และผู้มีธรรม

ตารางที่ 3 สมรรถนะครูกับแนวคิดการนิเทศเชิงพุทธบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Buddhist SEP Supervision Model)

กรอบสมรรถนะครู (Teacher competency)	แนวคิดการนิเทศเชิงพุทธ (Buddhist Supervision)	การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ผลลัพธ์การพัฒนาครู (Expected Competency Outcomes)
1. ด้านการจัดการเรียนรู้ (Pedagogical Competency)	ใช้หลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในการให้คำแนะนำอย่างมีเมตตา (ปิโย, ครุ, ภาวนีโย ฯลฯ) ส่งเสริมให้ครูพัฒนาแผนการเรียนรู้เชิงสมรรถนะ	3 หลักการ: พอประมาณ - เหตุผล - ภูมิคุ้มกัน 4 มิติ: ครูมีความรู้เข้าใจบริบท ใช้สื่อและนวัตกรรมอย่างพอดี	ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องผู้เรียนและใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างเหมาะสม
2. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ (Competency-based Assessment)	ใช้กระบวนการ ภาวนา (Meditation-based Reflection) เพื่อให้ครูมีสติในการใช้ข้อมูลและไม่ตัดสินผลด้วยอคติ	2 เงื่อนไข: ความรู้คุณธรรม 3 หลักการ: ใช้เหตุผล มีภูมิคุ้มกันต่อแรงกดดัน จากการประเมิน	ครูใช้การประเมินเชิงพัฒนา (formative) สะท้อนผลเพื่อปรับปรุงการสอนอย่างเป็นธรรม
3. ด้านการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้ (Digital Competency)	ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยเฉพาะอตถจริยา และสมานัตตตา เพื่อช่วยครูแบ่งปันความรู้และใช้นวัตกรรมอย่างร่วมมือ	3 หลักการ: พอประมาณ (เลือกใช้เทคโนโลยีเท่าที่จำเป็น) เหตุผล (มีเป้าหมายการเรียนรู้ชัดเจน) ภูมิคุ้มกัน (ป้องกันผลเสียทางเทคโนโลยี)	ครูมีสมรรถนะดิจิทัลที่มีจริยธรรม ใช้เทคโนโลยีสร้างคุณค่าและลดความเหลื่อมล้ำ
4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Ethics and Integrity Competency)	เป็นหัวใจของนิเทศเชิงพุทธ โดยยึดกัลยาณมิตรธรรม 7 และพรหมวิหาร 4 ในการสร้างแรงบันดาลใจและศรัทธา	เงื่อนไขคุณธรรมของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เชื่อมโยงโดยตรงกับศีล สมาธิ ปัญญา	ครูมีจิตวิญญาณวิชาชีพ มีความเมตตา ยุติธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน
5. ด้านการพัฒนาวิชาชีพและการเรียนรู้ตลอดชีวิต (Professional Growth)	ใช้หลัก อตถจริยา ในการช่วยครูแสวงหาความรู้ใหม่ด้วยตนเอง พร้อมนิเทศ	3 หลักการ 4 มิติ: ครูพัฒนาตนในด้านจิตใจ สังคม ปัญญา	ครูมีแนวคิดเรียนรู้ตลอดชีวิต ใช้การวิจัยในชั้นเรียน และ PLC พัฒนาการสอน

กรอบสมรรถนะครู (Teacher competency)	แนวคิดการนิเทศเชิงพุทธ (Buddhist Supervision)	การบูรณาการหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ผลลัพธ์การพัฒนาครู (Expected Competency Outcomes)
	แบบโค้ชซิง (coaching supervision)	และเศรษฐกิจพอเพียง	
6. ด้านความร่วมมือกับชุมชนและเครือข่าย (Collaboration & Engagement)	ใช้หลักสังคหวัตถุ 4 โดยเฉพาะทาน และปิยวาจา เพื่อเชื่อมความสัมพันธ์และสร้างเครือข่ายการเรียนรู้	4 มิติ: เน้นมิติสังคมของหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสร้างโรงเรียนและชุมชนที่เข้มแข็ง	ครูสร้างเครือข่ายวิชาชีพและชุมชนการเรียนรู้ ทั้งในและนอกโรงเรียน
7. ด้านภาวะผู้นำทางวิชาการ (Instructional Leadership)	ผู้นิเทศปฏิบัติหน้าที่เสมือนกัลยาณมิตร ใช้หลัก พรหมวิหาร 4 ในการบริหารจัดการใจ ครูให้เกิดแรงจูงใจจากภายใน	3 หลักการ และ 4 มิติ ใช้เหตุผลและภูมิคุ้มกันทางใจ ในการนำทีมครู	ครูผู้นำทางวิชาการที่ใช้เมตตาและปัญญาเป็นฐานในการพัฒนาเพื่อนครู

การเชื่อมโยงกับพระบรมราโชบายด้านการศึกษาในรัชกาลที่ 10

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 10 ทรงมีพระบรมราโชบายด้านการศึกษาที่มุ่งให้คนไทยทุกคนเป็นพลเมืองดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ และมีงานทำ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาคอนอย่างสมดุลทั้งด้านความรู้และคุณธรรม โดยพระบรมราโชบายดังกล่าวสามารถถอดแนวทางหลักได้เป็น 4 ประการในการพัฒนาผู้เรียน ได้แก่

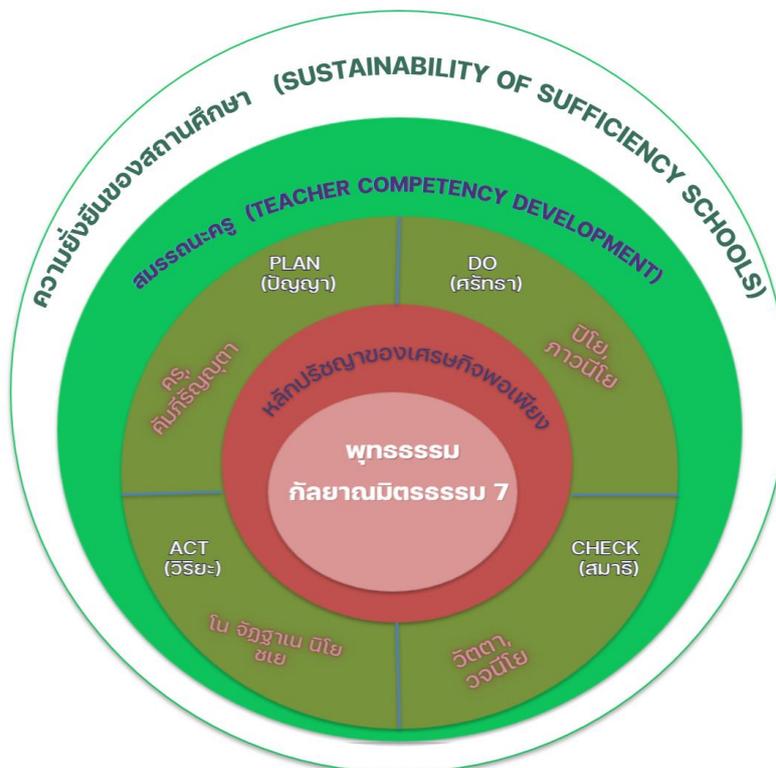
1. มีทัศนคติที่ถูกต้องต่อบ้านเมือง รู้รักสามัคคี ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พัฒนาผู้เรียนให้ เป็นคนดีและเก่ง (Good and Smart People) สอดคล้องกับแนวคิดการนิเทศเชิงพุทธ ที่เน้นพัฒนาครูให้มีสมรรถนะด้านคุณธรรมควบคู่กับความรู้ทางวิชาการ เพราะ ครูดีย่อมสร้างศิษย์ดี

2. มีพื้นฐานชีวิตที่มั่นคง มีคุณธรรม แยกแยะดี ชั่ว การปลูกฝังระเบียบวินัยและความรับผิดชอบ (Discipline and Responsibility) การนิเทศเชิงพุทธยึดหลักอรรถจริยา และสมานัตตตา จากสังคหวัตถุ 4 เพื่อสร้างวินัยเชิงบวกในครู ไม่ใช่ด้วยการควบคุม แต่ด้วยการมีส่วนร่วม

3. มีงานทำมีอาชีพ รักงาน สู้งาน ทำงานเป็น การพัฒนาทักษะอาชีพและคุณภาพชีวิต (Lifelong Skills and Wellbeing) การนิเทศควรช่วยครูพัฒนาทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต ผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (PLC) และการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (Digital Literacy)

4. เป็นพลเมืองดี มีน้ำใจ เอื้ออาทร ทำประโยชน์เพื่อบ้านเมือง การเสริมสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นไทย (Thai Identity and Pride) การนิเทศควรเน้นให้ครูเห็นคุณค่าแห่งความเป็นไทยความเมตตา และจิตสำนึกแห่งจริยธรรมในวิถีพุทธ

กล่าวได้ว่า พระบรมราโชบายด้านการศึกษาในรัชกาลที่ 10 มีจุดร่วมสำคัญกับหลักพุทธธรรม คือ การพัฒนา “คนดีที่เก่ง” (Good and Smart Teacher) ด้วยความสมดุลระหว่างปัญญาและศีลธรรม การนิเทศเชิงพุทธจึงไม่ใช่เพียงการบริหารหรือควบคุม แต่เป็นการพัฒนาเชิงจิตวิญญาณ (Spiritual Supervision) ที่ยกระดับครูให้เป็นผู้มีความสุขภายใน และสามารถถ่ายทอดความสุขนั้นสู่ผู้เรียนได้อย่างยั่งยืน

ภาพที่ 1 โมเดล “การนิเทศเชิงพุทธบูรณาการเศรษฐกิจพอเพียง” (The Buddhist-SEP Supervision Model)

จากโมเดลนี้ได้รับการออกแบบโดยอิงวงกลมซ้อน (Concentric Circle Model) เพื่อสะท้อนแนวคิดแห่งการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากภายในสู่ภายนอก ซึ่งแต่ละชั้นของวงกลมแทนระดับของการพัฒนา จากจิตวิญญาณแห่งการนิเทศ สู่ออกแบบครูและโรงเรียนอย่างยั่งยืน ดังนี้

ชั้นที่ 1 : พุทธธรรม – กัลยาณมิตรธรรม 7

เป็นหัวใจของการนิเทศเชิงพุทธ ผู้ทำหน้าที่นิเทศไม่ว่าจะเป็นศึกษานิเทศก์หรือผู้บริหาร ต้องมีคุณธรรม 7 ประการ ได้แก่ ปิโย, ครุ, ภาวนีโย, วัตถุ, วจนิโย, คัมภีร์คุณตา และโน จักรฐาน นโยชโย ซึ่งเป็นรากฐานของจิตสำนึกแห่งความเป็น “ผู้นำด้วยเมตตา” เพื่อสร้างความไว้วางใจและแรงบันดาลใจในการทำงาน

ชั้นที่ 2 : หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (2-3-4)

การนิเทศต้องยึดหลัก 2 เงื่อนไข (ความรู้-คุณธรรม) 3 หลักการ (พอประมาณ-มีเหตุผล- มีภูมิคุ้มกัน) และ 4 มิติ (วัตถุ/เศรษฐกิจ-สังคม-สิ่งแวดล้อม-วัฒนธรรม) เพื่อพัฒนาครูผู้พอเพียงที่มีความมั่นคงทางจิตใจ มั่นคงในวิชาชีพ และรู้จักใช้ทรัพยากรทางการศึกษาอย่างสมดุล

ชั้นที่ 3 : กระบวนการนิเทศ (Supervision Process)

ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลักตามวงจร PDCA ที่แปลงเป็นพุทธบริหาร ได้แก่

- P (Plan – ปัญญา): วางแผนโดยใช้ข้อมูลจริงและเจตนาดีต่อผู้ถูกนิเทศ
- D (Do – ศรัทธา): ปฏิบัติการนิเทศด้วยเมตตาและความร่วมมือ
- C (Check – สมาธิ): ตรวจสอบผลด้วยสติและความเป็นกลาง
- A (Act – วิริยะ): ปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องด้วยความเพียรและขันติ

ชั้นที่ 4 : สมรรถนะครู (Teacher Competency Development)

เป้าหมายของการนิเทศเชิงพุทธ คือ การส่งเสริมสมรรถนะครู 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านคุณธรรมจริยธรรม ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านการพัฒนาตนเอง ซึ่งทั้งหมดต้องดำเนินการผ่านการมีส่วนร่วม การสะท้อนผล และการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู ศึกษานิเทศก์ และผู้บริหาร

ขั้นที่ 5 : ความยั่งยืนของสถานศึกษา (Sustainability of Sufficiency Schools)

ผลลัพธ์ของการนิเทศเชิงพุทธคือ “โรงเรียนพอเพียง” ที่สามารถเป็นต้นแบบของการเรียนรู้ตลอดชีวิต มีคุณลักษณะเด่น 4 ประการ คือ การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม การจัดการเรียนรู้เชิงบูรณาการคุณธรรม การพัฒนาครูอย่างต่อเนื่อง และการสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งความสุข

บทสรุป

การนิเทศเชิงพุทธเป็นกระบวนการพัฒนาครูที่มีมิติทางจิตวิญญาณและคุณธรรม ซึ่งแตกต่างจากการนิเทศแบบเดิมที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์หรือการตรวจสอบเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว การนิเทศเชิงพุทธเน้นการเรียนรู้ร่วมกันด้วยเมตตาและปัญญา โดยมีกัลยาณมิตรธรรม 7 เป็นรากฐานของความสัมพันธ์ระหว่างผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครูผู้สอน เมื่อผนวกเข้ากับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (SEP) ที่มี 2 เงื่อนไข 3 หลักการ และ 4 มิติ จะช่วยสร้างกรอบการนิเทศที่มีความสมดุลระหว่างจิตใจและเหตุผล ทำให้ครูสามารถพัฒนาสมรรถนะทั้งด้านคุณธรรม การจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ผลการนิเทศเชิงพุทธยังสะท้อนถึงความสุขในการทำงานของครูที่เกิดจากการเข้าใจตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นหัวใจของการอยู่ร่วมกันอย่างมีสันติสุขในองค์กรการศึกษา ครูที่ผ่านการนิเทศลักษณะนี้มักแสดงพฤติกรรมแห่งความเป็น “ผู้รู้ ผู้ให้ ผู้มีเมตตา” สามารถถ่ายทอดความสุขให้ผู้เรียน และสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีคุณธรรมเป็นฐาน ในด้านการบริหารจัดการ การนิเทศเชิงพุทธที่บูรณาการหลักเศรษฐกิจพอเพียงยังช่วยสร้าง “ระบบภูมิคุ้มกัน” ทางการศึกษา ทำให้โรงเรียนสามารถดำเนินงานได้อย่างมั่นคงและปรับตัว ต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัล โดยเฉพาะโรงเรียนในสังกัดเทศบาลนครขอนแก่น ซึ่งมีลักษณะการบริหารแบบชุมชนมีส่วนร่วม การนิเทศแนวนี้สามารถขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนเกิดการเรียนรู้ร่วมกันและเห็นคุณค่าของการพัฒนาอย่างสมดุล ดังนั้น การนิเทศเชิงพุทธมิได้เป็นเพียงเครื่องมือทางบริหาร แต่เป็นแนวทางแห่งการพัฒนามนุษย์ที่มุ่งสร้างความสมบูรณ์ทั้งด้านปัญญา คุณธรรม และการปฏิบัติ ซึ่งหากได้รับการนำไปใช้จริงอย่างต่อเนื่อง ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับระบบ (Systemic Change) และสามารถพัฒนาโรงเรียนสังกัดเทศบาลนครขอนแก่นให้เป็นสถานศึกษาพอเพียงที่ยั่งยืน และเป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้เชิงบูรณาการ ในอนาคตได้อย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. (2564). *แนวทางการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสู่สถานศึกษาพอเพียง*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมชนท้องถิ่นไทย.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2562). *นโยบายและจุดเน้นการจัดการศึกษา พ.ศ. 2562–2565*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- จันทร์ฉาย ศิริไสย. (2565). *การบริหารเชิงพุทธกับการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครู*. วารสารพุทธบริหารการศึกษา, 8(2), 45–59.
- ชฎานินทร์ พิทักษ์วงศ์. (2566). *การนิเทศการศึกษาตามหลักกัลยาณมิตรธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพครูในสถานศึกษาท้องถิ่น*. วารสารวิชาการการศึกษาและการบริหาร, 12(3), 89–104.
- ณัฐวดี วงศ์สุวรรณ. (2564). *การพัฒนาสมรรถนะครูในศตวรรษที่ 21 ด้วยกระบวนการนิเทศภายในแบบพุทธ*. วารสารส่งเสริมการเรียนรู้, 10(2), 113–128.
- นภัสรพี พงษ์ไทย. (2563). *การประยุกต์หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารสถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรียาภรณ์ วิรัชศิลป์. (2562). *กัลยาณมิตรธรรมกับภาวะผู้นำทางการศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สำนักพุทธธรรม.

- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2561). *กรอบสมรรถนะครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2561*. กรุงเทพฯ: ก.ค.ศ.
- สุทธิชัย วัฒนากุล. (2560). *การบริหารและการนิเทศเชิงพุทธในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- Choompol, W., & Siripong, S. (2021). *Integrating Sufficiency Economy Philosophy into Educational Administration in Thailand*. *Journal of Education and Development*, 7(4), 33–45. <https://doi.org/10.5539/jed.v7n4p33>
- Krairiksh, S. (2020). *The Philosophy of Sufficiency Economy and Its Application in Thai Educational Contexts*. *Asian Journal of Moral Education*, 4(2), 55–68.
- Lovat, T., & Toomey, R. (2021). *Values Education and Quality Teaching: The Double Helix Effect*. Springer.
- Phra Brahmaganabhorn (P. A. Payutto). (2019). *Buddhist Economics: A Middle Way for the Market Place*. Bangkok: Buddhadhamma Foundation.
- Sirisophon, S. (2022). *Buddhist-Based Leadership for Teacher Development in Local Administration Schools*. *Journal of Buddhist Educational Review*, 5(1), 41–60.
- The Office of the National Education Commission. (2020). *The National Scheme of Education B.E. 2563–2570*. Bangkok: ONEC.
- UNESCO. (2021). *Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education*. Paris: UNESCO Publishing. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000379707>
- Viboon, P. (2022). *Buddhist Supervision and Spiritual Leadership in Thai Schools: A New Model for Holistic Development*. *International Journal of Education*, 15(3), 74–89.